

Passió i tragèdia d'una nit de bous

Els bous al carrer són protagonistes de les festes majors al nostre país. La mort d'un xicot al Puig (l'Horta) ha obert un debat sobre la seguretat d'aquests actes al qual s'han apuntat partits polítics, protectores d'animals i professionals taurins.

Arribat el moment, la mirada unívoca del públic des de darrere de la barrera busca l'eixida llampegant del brau. Els qui s'han congregat a la vora de la caixa, expectants, reculen a poc a poc fins que sona el tro que indica l'alliberament del bou. La cridòria popular i alguna xaranga de música acompanyen cadascun dels moviments de la

ARXIU / RAFA GIL

A Dénia, com a tots els llocs, els més atrevits desafien la vaqueta.

L'única diferència és que el jovent acaba buscant refugi al bressol de la mar.

bèstia. Flueix l'adrenalina.

L'atreviment d'algun jove ha fet donar la volta al bou i la proximitat de les banyes al cos ha fet esclatar un ai! Hi ha qui aprofita l'avinentesa per demostrar que si li concediren una oportunitat podria arribar a prendre l'alternativa, deixar-se la cua llarga i guanyar una bona pila de diners. Els compassos musicals trenquen el silenci de l'aguait de la gent.

Continua la vesprada i el licor ha encoratjat algú que, desinhibint-se de la por, corre temeràriament davant la cornamenta inci-

tant l'animal a fer unes quantes escomeses. Dissortadament no ha pogut esquivar la trajectòria semicircular de la bèstia. Crits i silenci. Sang vessada sobre l'asfalt.

Un jove avesat distreu el bou perquè el cos que jeu inert al sòl puga ser atès. La ràpida aparició dels assistents de l'ambulància evita que la tragèdia siga pública i, mentre el cos malferit del jove

condicions dels espectacles taurins al carrer i ha servit de disputa entre els partits polítics durant el somort període estiuenc. Lluny de ser una taula de salvació per omplir un espai d'informació el correbou ha dividit l'opinió pública en oposats i partidaris d'aquest tipus d'actes populars.

Una tradició mil·lenària. Des de temps remots l'home ha reptat el seu entorn, ha domesticat les bèsties més ferotges alhora que ha lloat les forces màgiques i incontrolables de la natura. Ja a l'antiga Mesopotàmia el bou rebia culte per la relació que aquest tenia amb la virilitat i la fecunditat: a Babilònia, el deu Sin, amb imatge de bou, atorgava la condició i el poder als reis.

Bé com a símbol sagrat, bé com a element lúdic, la presència dels bous a la cultura mediterrània està profundament arrelada. Els frescos del palau de Cnossos a Creta ens mostren com, sent un animal ple de potència, era un dels elements presents a les activitats festives. En aquests frescos es pot apreciar com els cretencs desafiaven el brau i n'intentaven controlar la força, retenint les banyes o realitzant cabrioles sobre el llom. Dins de la cultura cretenca, durant el segon mil·lenni abans de Crist també és ben conegut el mite de Teseu i el Minotaure, al voltant del qual hi ha una extensa literatura.

L'adoració d'Apis a Egipte, els caps de toro de bronze trobats a Costitx (Mallorca) o l'adoració

Bé com a símbol sagrat, bé com a element lúdic, la presència dels bous a la cultura mediterrània està profundament arrelada.

és portat amb rapidesa a l'hospital més proper, la festa del correbou continua; al cap d'uns minuts la jovenalla ha tornat a perdre el respecte a les banyes i tempta de bell nou les puntes de la fera.

Aquest relat es repeteix any rere any a les celebracions dels bous al carrer. Enguany la sequera informativa de l'estiu i la mort d'un jove a les festes de sant Roc al Puig han servit de detonant perquè aquests actes hagen rebut un allau de crítiques. Aquest enrenou ha obert un debat sobre el possible buit legal que pot haver en les

del jò nec d'or pel poble de Moisès donen testimoni de la veneració de què ha estat objecte la figura del brau. El caire ritual que adquireix el bou a la Mediterrània després es transmetrà a les festes populars que l'utilitzaran com a centre o complement de les festes majors. Al segle XIV, ja hi ha dades corregudes a la plaça del Mercat de València. En 1765, a Xiva s'inicien les jornades del *torico*, on el bou encordat és coronat amb una badana de llana i altres materials.

La dignitat dels éssers vius.

Amb l'arribada del segle XX, però, la sensibilització amb la natura i el respecte a la dignitat de tots els éssers vius han qüestionat el contingut de les festes on apareixen els bous. El respecte als animals i consegüentment el rebuig a qualsevol tipus de patiment gratuït han donat a les societats protectores d'animals i del medi ambient arguments per diabolitzar els actes taurins.

Tanmateix, els aficionats al correbou addueixen que aquest tipus de festa és una de les més populars

i amb més tradició, especialment al País Valencià. Hom reconeix que quan trauen el brau del seu hàbitat està condemnat indefectiblement al patiment. Tanmateix, els veritables amants del correbou reivindiquen que les crítiques a aquesta tradició ancestral moltes vegades vénen marcades per una anàlisi reduccionista que no té en compte les diferents modalitats dels bous al carrer i en qualifica els partidaris d'incívics i bàrbars.

En aquest sentit un dels clavaris encarregats d'organitzar les festes en honor a sant Roc al Puig, José Antonio Gausí, comenta: "El respecte que nosaltres donem al bou és enorme. És un animal bell i fort amb què es pot gaudir estalviant-nos el maltractament". Les festes de sant Roc d'enguany han estat punt de mira de molts mitjans de comunicació que, a causa de la manca d'informacions, han difamat els organitzadors, i fins i tot el poble, i els han acusat de provocar la mort d'un jove.

El secretari de l'Associació de Professionals Taurins del País Valencià, Elías de la Duena, va encara més lluny. Creu que els ani-

mals pateixen, però també ho fan els humans des del moment que naixen. "Els braus es crien per a córrer-los per les places i els carrers", remarca de la Duena.

Les societats protectores d'animals no paren de denunciar els organitzadors d'alguns espectacles pels maltractaments que reben els bous que, de vegades, transgredeix el llinard del que és suportable. Si al Puig els clavaris impedeixen qualsevol mena d'agressió, no és aquest el cas d'altres pobles on el bou és perseguit fins a l'exhauriment, castigat amb dards o obert en canal en públic. L'equanimitat entre la tradició i la civilitat és un factor descurat a la Vilavella (la Plana) on la fase d'extenuació de les forces del bou degenera en un espectacle de vísceres i brolls de sang.

Només al País Valencià se celebren 2.759 actes amb bous. Com ja postulà Joan Fuster, "els homes d'aquest país senten l'atracció de la bèstia amb banyes, però sens dubte no a la manera sanguinària i tràgica de l'espanyolada. Jo diria fins i tot que s'agraden menys del toreig com a espectacle que del joc

El bou embolat és un dels espectacles més criticats per les societats protectores d'animals. Antigament el material inflamable s'enganxava a la punta de les banyes, ara en canvi s'utilitzen un ferros subjectes amb anelles que redueixen el dany a l'animal. Tanmateix el patiment no desapareix.

Estopes, maromes i caixes

Bous al carrer, a la vila o correbous:

Els carrerons es tanquen amb barreres i cadafals perquè el bou no escape del recorregut. Antigament s'usaven els carros. Les reixes i les portes se solen cobrir de fusta i es reguen els carrers per fer fresca la correguda. Desencaixonen el bou i la tensió envaeix l'ambient. Normalment aquest tomb de vesprada és la presentació del bou al poble perquè reconega la vàlua de l'animal. A la nit ja se'l torearà amb foc. En aquest cas no està gaire temps al carrer, sinó a la fosca no servirà per embolar-lo. En algunes zones, aquests toros solen tenir guarnides les banyes d'un bola de pell rodona que suavitzava la topada. El correbous és la modalitat més comuna a l'Horta, la Plana, o ciutats com Vic, Cardona o Morella.

Bou embolat o bou de foc: Una vegada el bou ha desfilat per la població, s'espera que la nit caiga i siga necessari l'ús del foc per captar la presència de la bèstia. Es preparen les estopes, per botar-los foc, amb els ferros adequats per enganxar-les al bou. Es nua una corda a les banyes del bou per dominar-lo i poder col·locar-li els estris. Un piló de fusta al mig de la plaça i una persona que s'hi enfile disposada a tallar la corda faran possible que la bèstia, no sense patir, passege pel poble. El foc està present i la possibilitat de socarrar-se la roba produeix el neguit quan voreja les barreres. És una de les maneres més espectaculars i criticades de fer córrer aquests bous, d'aquesta festa participen una gran part dels pobles situats entre Castelló i València.

Bou en corda o bou encordat: El toro és lligat amb un corda per les banyes. D'aquesta manera la gent, en un joc d'estira i arronsa, dirigeix el recorregut de l'animal perquè no faça destrosses. Cap la possibilitat de triar entre una maroma o dues: a més ramals, més seguretat. Tanmateix cal saber dur la maroma i no deixar portar-se per impulsos: produeix algunes cremades si s'estira alhora que el bou. Tot i que la gent pot dominar amb algunes dificultats la corda, el bou volta pels carrers (en alguns se situen entaulats

per barrar-li el pas) tot demostrant la seua força. Sol sofrir desllomaments per l'estira-i-arronsa a què es veu sotmès. Aquesta festa es pot veure a les jornades del *torico* de Xiva o a Ontinyent.

Vaquetes: L'acondicionament del recinte és igual que l'usat per als bous (tancat amb barreres i ple de cadafals). L'únic que canvia és el sexe de l'animal correbut: són vaquetes, femelles del bou. Les corren soltes fins que es cansen. Acostumen a durar uns vint minuts llargs. És un bon substitut per als bous ja que són més barates de preu. La diferència és palpable però amb un brau i unes poques vaques, la quota taurina pot donar-se per bona. El perill que comporten és menor perquè tenen menys força. Torejar-les dona la pràctica necessària per després intentar-ho amb el bou.

Bous a la mar: Els toros solen pul·lular entre el foc, l'aire, la terra i l'aigua. I a més d'un humà, l'aigua li pot salvar la vida quan s'hi llancen fugint de la bèstia. El bou es veu encerclat per les barreres, l'aigua del port, molt d'ambient festiu i disfresses. Aquell que participa en aquest espectacle s'ajuda de l'aigua per fugir de la topada, encara que pot veure com el bou el segueix i es mulla amb tota la tranquil·litat del món. L'esdeveniment més famós d'aquest tipus de bou se celebra a Dénia.

Tancament de vaquetes o de bous: Modalitat no tant típica als Països Catalans. Els bous es desencaxonen d'una quadra des d'on recorreran els carrers del poble i finalitzaran el seu trajecte a un altre estable. El tancament més conegut es fa a Sogorb, on els cavalls i els esquellers acompanyen en l'itinerari els braus. No sol durar més de deu minuts. Aquest bou després s'usaran per a corregudes i altres espectacles. **J. Ll. F. / S. G.**

amb els bous: vaja, amb vaquetes i jònecs". Malgrat que sembla massa benèvol aquest joc amb els braus, la WSPA, Societat Mundial Protectora d'Animals, convida el papa perquè condemne els correbous per l'ús que se'n fa del foc. I no deu ser tan certa aquesta asseveració de Fuster quan la Generalitat valenciana ha retret a quatre poblacions –Sogorb, Lluçena, Benifairó de les Valls i Vilamalur– per incomplir la legislació sobre espectacles taurins.

La normativa que regula les corregudes de bous al País Valencià és una ampliació del Reglament d'Espectacles Taurins de 1962. Tot i tenir les competències sobre aquesta matèria, l'antiga Conselleria d'Administració Pública, només va promulgar una ordre l'any 1989, considerada insuficient i temerària pels professionals taurins. Aquesta ordre obliga que les banyes del bou siguen arranjades si els braus no són feréstecs, cal presentar certificats sobre l'estat de les barreres, i tenir pòlisses d'assegurança i responsabilitat civil que cobreixen despeses hospitalàries i indemnitzacions per mort i invalidesa.

En dues setmanes s'han produït una mort i una desena de ferits –a Mislata, Silla...– i s'ha sabut que només hi ha un inspector al País Valencià per supervisar tots els actes taurins; tot això ha qüestionat la legislació vigent i el seu compliment. El perill del brau és evident, la seguretat dels espectacles s'ha posat en dubte.

**J. Ll. Ferrero
S. Giménez**

